

УДК 336(477)

В. Левченко, канд. техн. наук  
(член Національної комісії, що здійснює державне регулювання сфери ринків фінансових послуг)

## РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПІДВИЩЕННІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

*У статті проаналізовано сучасний стан розвитку ринку небанківських фінансових послуг України, визначено ключові напрямки покращення системи захисту прав споживачів послуг ринку небанківського фінансового сектора економіки, а також розглянуто світовий досвід у вирішенні даного питання.*

*Ключові слова: ринок фінансових послуг, державний орган, нагляд, контроль, небанківський сектор, захист прав споживачів.*

*В статье проанализировано современное состояние развития рынка небанковских финансовых услуг Украины, определены ключевые направления совершенствования системы защиты прав потребителей услуг рынка небанковского финансового сектора экономики, а также рассмотрен мировой опыт в решении данного вопроса.*

*Ключевые слова: рынок финансовых услуг, государственный орган, надзор, контроль, небанковский сектор, защита прав потребителей.*

*In the article the current state of development of non-bank financial market is examined. It is also devoted to the the key directions of improvement consumer protection non-bank financial services.*

*Keywords: non-bank financial market, consumer protection, control, supervision, public authority.*

**Постановка проблеми.** Одним із пріоритетних напрямів довгострокової економічної політики держави є розвиток ринку небанківських фінансових послуг, забезпечуючи акумулювання коштів економічних суб'єктів з їх наступним перетворенням на інвестиційні ресурси. Протягом останніх років ринок фінансових послуг є одним із секторів української економіки, що найдинамічніше розвивається. Постійно зростає кількість фінансових установ, відбувається удосконалення існуючих та створення нових фінансових продуктів для споживачів. Разом з цим зростає й кількість скарг на різні фінансові установи, що надають дані послуги, що пояснюється прямо пропорційним взаємозв'язком між розвитком та розширенням спектру небанківських фінансових послуг та рівнем активного залучення до ринків таких послуг споживачів, які зазвичай не мають достатньої інформації та необхідних знань про особливості та споживчі характеристики фінансових послуг. У процесі вибору послуги вони не завжди можуть оцінити рівень ризиків і можливі наслідки набуття додаткових фінансових зобов'язань та порівняти умови їх надання, що пропонуються небанківськими фінансовими установами.

У кризовий та посткризовий період проблема захисту прав споживачів набула особливої гостроти і актуальності. Зростання кількості звернень громадян до органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, свідчать, що заходи до забезпечення захисту прав споживачів, здійснювані зазначеними органами, об'єднаннями учасників ринків фінансових послуг та громадськими об'єднаннями, не відповідають вимогам часу і недостатньо ефективно впливають на запобігання недобросовісному наданню небанківських фінансових послуг.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Разом з різнобічними аспектами становлення і розвитку небанківських фінансових інститутів, питання забезпечення прав споживачів послуг небанківських фінансово-кредитних установ нещодавно почали висвітлювати в наукових працях такі українські вчені, як: В.Д.Базилевич, З.М.Васильченко, Н.М.Внукова, О.Д.Вовчак, В.В. Гончаренко, Л.М.Горбач, В.І.Грушко, В.В.Зимовець, Ю.М. Коваленко, А.С.Криклій, В.В.Корнєєв, І.О.Лютій, С.О. Маслов, О.А.Опалов, С.С.Осадець, М.І.Савлук, В.П.Унінець-Ходаківська, І.Б.Хома та інші.

**Невирішені раніше частини загальної проблеми.** Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизня-

них та зарубіжних вчених у дослідженні ролі держави в підвищенні захисту прав споживачів фінансових послуг, потрібно відмітити, що до цього часу деякі питання не знайшли свого вирішення або залишаються дискусійними. Зокрема, серед українських і закордонних науковців немає консенсусного розуміння щодо створення на ринку різноманітних фондів гарантування повернення грошей споживачам послуг небанківського сектору економіки. Недостатньо досліджено конкурентний потенціал небанківських фінансових інститутів та перспективи їх розвитку в контексті зростання ринку фінансових послуг.

**Метою статті** є узагальнення та удосконалення методологічних основ системи захисту прав споживачів фінансових послуг за участю органів державного регулювання та нагляду.

**Виклад основного матеріалу.** Незважаючи на деструктивний вплив кризових явищ глобального та локального вимірів, ринок небанківських фінансових послуг динамічно розвивається, про що свідчать результати діяльності переважної більшості його учасників. Однак у цій сфері все ще існують серйозні проблеми. З метою їх вирішення регулятор ринку має на меті вдосконалити механізми державного нагляду та контролю за небанківськими фінансовими установами.

Якщо говорити про ситуацію на ринку небанківських фінансових послуг, то загальні активи небанківських фінансових установ за станом на початок липня 2012 року становили 191,7 млрд грн (табл. 1). Зауважимо, що найбільший обсяг активів акумульовано інститутами спільного інвестування, 70% діяльності яких пов'язано з операціями купівлі-продажу цінних паперів.

Протягом I півріччя 2012 року спостерігалось незначне збільшення кількості учасників ринку небанківських фінансових послуг, а саме фінансових, факторингових, лізингових компаній та ломбардів. Разом з цим відбулося скорочення кількості страхових компаній на ринку, а саме станом на кінець II кварталу 2012 року налічується 443 страхові компанії, з яких: 63 – спеціалізуються на страхуванні життя та 380 – здійснюють види страхування інші, ніж страхування життя. Незважаючи на все ж таки значну кількість компаній, фактично на страховому ринку 78,1% платежів по non-life страхуванню акумулюють 50 компаній, водночас 97,5% премій з life страхування отримують 20 найбільших компаній.

Таблиця 1. Динаміка обсягу активів небанківських фінансових установ України за період I півріччя 2007-2012 рр., млрд грн

Вид небанківської фінансової установи	I півріччя					
	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Кредитні установи	5,26	6,07	4,62	2,98	2,32	2,55
Страхові компанії	26,27	35,56	42,00	43,17	42,84	49,23
Ломбарди	0,43	0,48	0,56	0,79	1,01	1,44
Недержавні пенсійні фонди	0,20	0,48	0,73	0,98	1,27	1,52
Інститути спільного інвестування	23,98	37,36	58,23	78,11	115,11	136,95

Джерело: [1, 5-8]

За період 2007-2012 рр. активи кредитних спілок зменшилися майже вдвічі з 5,26 млрд грн до 2,55 млрд грн. При цьому кількість членів кредитних спілок зменшилася з 2,39 млн до 1,13 млн осіб, обсяг залучених депозитів – з 3,45 млрд грн до 1,24 млрд грн, виданих кредитів – з 4,51 млрд грн до 2,40 млрд грн, а сукупний капітал – з 1,55 млрд грн до 1,04 млрд грн. За останні шість років кількість недержавних пенсійних фондів на ринку залишилася майже незмінною та станом на II квартал 2012р. становила 97 (2007р. – 96). Активи недержавних пенсійних фондів зросли у 7,6 рази з 0,20 млрд грн до 1,52 млрд грн. Ключовим учасником на ринку небанківських фінансових послуг є інститути спільного інвестування, обсяг активів яких з кожним роком динамічно зростає. Так, протягом 2007-2012 років загальна вартість активів ІСІ зросла збільшилася на 112,97 млрд грн та на кінець II кварталу 2012 року становила 136,95 млрд грн, вартість чистих активів ІСІ складала 120,73 млрд грн.

Незважаючи на покращення стану справ в цілому на ринку небанківських фінансових послуг, досить гостро стоїть питання забезпечення захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг.

Але варто зауважити, що за останні роки державою було здійснено ряд кроків щодо вдосконалення системи забезпечення прав споживачів ринку небанківських фінансових послуг. Зокрема, Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 3 вересня 2009 р. затвердив Концепцію захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг України [6]. Документ підготовлений за ініціативою Держфінпослуг і покликаний розв'язати проблему недостатнього захисту прав клієнтів небанківських фінансових установ. Також розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 року затверджено Стратегію реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки [9].

Даний крок уряду абсолютно виправданий. По-перше, економічна криза зробила очевидною необхідність комплексного підходу захисту прав споживачів. По-друге, як відзначають в уряді, кількість фактів порушення вимог законодавства у сфері захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг за останні п'ять років значно збільшилася.

За результатами надходження скарг та звернень від громадян протягом 2011 року наглядовими департаментами було проведено 144 позапланові перевірки фінансових установ, зокрема: страхових компаній (127 перевірок), фінансових компаній (4), ломбардів (5), кредитних установ (74), установ недержавного пенсійного забезпечення (1). До порушників застосовувались заходи впливу у вигляді розпоряджень про усунення порушень, приписів, накладання штрафів, рішень про тимчасове зупинення дії ліцензії на провадження діяльності, рішень про анулювання ліцензій [3].

Основні питання, які порушувались у зверненнях громадян, стосувались: виплат страхового відшкодування; оскарження дій довірчих товариств; врегулювання договірних відносин із фінансовими установами; по-

вернення вкладів та відсотків по вкладах небанківськими фінансовими установами; питань укладання кредитних договорів; питань наявності конфлікту інтересів між особами, що входять до складу органів управління фінансових установ; відсутності фінансових установ за місцезнаходженням; виплат страхового відшкодування не у повному обсязі.

Особливо багато нарікань останнім часом викликають страхові компанії. І хоча у виникненні багатьох конфліктних ситуацій страховики обвинувачують самих клієнтів, вказуючи на їх помилки, більшість договорів страхування складена таким чином, що розібратися в нюансах можуть тільки фахівці. Особливо якщо деякі з цих нюансів прописані навіть не в самих договорах, а в так званих "Правилах страхування", які реєструються регулятором при видачі ліцензії на конкретний вид страхування. Причому цей документ – "Правила страхування" далеко не завжди є невід'ємною частиною договору, і, відповідно, не видається клієнту на руки, страховальник ознайомлюється з правилами, про що ставить підпис на договорі страхування.

На сьогоднішній день єдиною можливістю захистити свої права для споживача небанківських фінансових послуг, у разі банкрутства компанії, є звернення до суду. І хоча вірогідність виграти справу достатньо висока, на це йде дуже багато часу та грошей, що, природно, робить подібні звернення вкрай скрутними. У результаті – декілька сотень вкладників безповоротно позбавляються своїх грошей, нарікають на життя і втрачають довіру до послуг будь-яких фінансових установ.

Слід особливо підкреслити, що в нашій країні до послуг страхування клієнти досить часто звертаються в ситуаціях, які можна охарактеризувати як форс-мажорні. Як правило, це відбувається у момент здійснення якої-небудь операції, обов'язковою умовою якої є страхування. При цьому страховальник не має нагоди вникати в деталі, як договору страхування, так і документів, що додаються до договору.

Однією з основних проблем, що виникає у взаємостосунках страховальника і страховика є затягування розгляду заяв. Стаття 10 закону "Про захист прав споживачів" дозволяє пред'являти штрафні санкції до виконавців, які порушують терміни виконання договірних зобов'язань у розмірі 3% з вартості простроченої роботи (послуги).

Необхідно відмітити, що реалізація положень Концепції та Стратегії може корінним чином змінити ситуацію на ринку. У вищезгаданій Концепції, Нацкомфінпослуг передбачає "створення дієвого механізму досудового дозволу конфліктів. Це повинен бути колегіальний орган з певним колегіальним механізмом ухвалення рішень". Крім того, Концепція припускає створення компенсаційних механізмів на ринку фінансових послуг. Згідно даного документу, держава створюватиме фонди гарантування за рахунок внесків небанківських фінансових установ.

На даний час допомогу Нацкомфінпослуг в питанні захисту прав споживачів небанківських фінансових по-

слуг надає Всеукраїнська громадська організація захисту прав споживачів фінансових послуг.

У результаті проведеного аналізу стану забезпечення захисту прав споживачів нами зображено систему захисту прав споживачів ринку небанківських фінансових послуг на основі виявлених проблем які потребують розв'язання консолідованими зусиллями органів державної влади та принципів, завдань та очікуваних результатів від вирішення проблем.

Проблеми захисту прав споживачів ринку небанківських фінансових послуг мають такі рівні:

1) Недостатній рівень ( поінформованість споживачів про зміст небанківських фінансових послуг, ризики, які їх супроводжують, та власні права під час їх отримання; захист персональних даних споживачів; чітке розмежування повноважень органів державної влади у сфері захисту прав споживачів; запобігання зловживанням з боку небанківських фінансових установ);

2) Відсутність проблем (дієвий механізм досудового розв'язання конфліктних ситуацій, що гальмує розгляд спорів; послідовні кроки з утвердження звичаїв ділового обороту, притаманні розвинутим ринкам фінансових послуг; інституціональної (адміністративної) спроможності органів, що здійснюють державне регулювання; державна підтримка громадських об'єднань споживачів, вираженої державної політики щодо розвитку СРО та професійних об'єднань учасників ринків фінансових послуг);

3) Недосконалість механізму (правове забезпечення захисту прав споживачів у частині укладення договорів; розкриття інформації споживачам; компенсація завданих споживачам матеріальних збитків; взаємодія органів державної влади, з правоохоронними органами у процесі захисту прав споживачів).

Можна виділити наступні принципи захисту прав споживачів ринку небанківських фінансових послуг:

- принцип ефективності державного регулювання;
- принцип дотримання гарантованих законом прав споживачів на захист;
- принцип прозорості діяльності небанківських фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають передбачену законом можливість надавати окремі види фінансових послуг;
- принцип збалансованості інтересів суб'єктів господарювання, що надають небанківські фінансові послуги, та споживачів.

Перед системою захисту прав споживачів ринку небанківських фінансових послуг поставлені такі завдання: 1) удосконалення механізму забезпечення захисту прав споживачів; 2) підвищення рівня: інституціональної спроможності органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг; поінформованості та відповідно інформаційної захищеності споживачів; прозорості діяльності небанківських фінансових установ.

Отже, можемо визначити такі результати системи захисту прав споживачів ринку небанківських фінансових послуг:

- реалізація прав споживачів на інформацію, безпеку та якість небанківських послуг, відшкодування заподіяної шкоди, захист своїх інтересів в органах державної влади та громадських організаціях;
- відповідність національного законодавства у сфері захисту прав споживачів законодавству ЄС;
- ефективна взаємодія органів державної влади, громадських організацій та об'єднань професійних учасників ринків фінансових послуг у сфері захисту прав споживачів;

- дотримання вимог розумності та справедливості у процесі визначення умов договорів;

- запобігання негативним проявам монополізму, забезпечення споживачеві можливості вільного вибору небанківської фінансової послуги;

- підвищення рівня поінформованості населення про надання небанківських послуг та права споживачів;

- створення умов для здобуття споживачами знань, необхідних для прийняття рішень щодо отримання небанківських фінансових послуг;

- зменшення кількості порушень небанківськими фінансовими установами прав споживачів та запобігання фактам правового нігілізму в їх діяльності;

- формування довіри до небанківських фінансових установ та створення умов для сталого розвитку ринків фінансових послуг;

- підвищення питомої ваги інвестицій домогосподарств в економіці держави;

- удосконалення процесу розгляду скарг споживачів, розв'язання спорів та зниження навантаження на судову систему держави.

До розробки Концепції були залучені експерти проєктів міжнародної технічної допомоги, зокрема проєктів Європейського Союзу "Зміцнення сектора фінансових послуг України", "Підтримка страхового сектора України", "Український консультативний центр з питань законодавства UEPLAC", а також фахівці представництва Координатора проєктів ОБСЄ в Україні.

Підсумовуючи, потрібно звернути увагу на важливість існування одночасної наявності трьох інструментів захисту споживачів: регулювання; обізнаності і фінансової освіченості споживачів; галузевих стандартів.

Корисно, на нашу думку, звернутися до досвіду інших країн, особливо наших сусідів – країн СНД, в цьому напрямку. Так, досвід Вірменії свідчить про те, що ухвалення в останні два роки пакету з трьох законів про захист прав споживачів дозволило державним органам краще зрозуміти задачі по забезпеченню ефективного розкриття інформації і створенню механізму розгляду скарг і встановити відповідні пріоритети на найближчий термін.

В Азербайджані відсутність спеціального закону про захист споживачів фінансових послуг неминуче призводить до проблем в регулюванні і координації дій різних державних органів. Уряд і Національний банк Киргизстану спільно впроваджують систему регулювання у галузі захисту прав клієнтів мікрокредитних організацій і санкції за недотримання встановлених правил. Планується внести зміни в закон про мікрофінансові організації і в той же час розглянути можливість вирішення питань шляхом нормативного регулювання, а не ухвалення нового законодавства. В Росії – продовжується обговорення практичних заходів захисту споживачів фінансових послуг; в результаті кризи увага до цього питання зростає як ніколи.

Як показують зарубіжні дослідження, навіть у найбільш економічно розвинутих країнах більшість населення має низький рівень фінансової обізнаності і часто завищує оцінку власних знань та навичок щодо продуктів споживчого кредитування. Більшість споживачів у всьому світі недостатньо підготовлені для того, щоб управляти своїм боргом.

Міжнародні організації аргументовано доводять, що фінансова освіта споживачів є тим фундаментом, що має підтримувати нормальне функціонування ринків капіталу та економіки в цілому. Особливо актуальним це питання є в країнах, які перейшли з централізованого планування до ринкової економіки.

Світовий банк просуває ідею необхідності створення належної інституційної основи для захисту споживачів.



У багатьох країнах ключовими орієнтирами для покращення захисту прав споживачів є вичерпна інформація для клієнтів, правила ведення бізнесу, компенсація завданої шкоди та збитків споживачу, фінансова грамотність. При цьому вичерпна інформація має бути доступною, зрозумілою та порівнювальною. Компанія повинна пропонувати громадянам вільний вибір фінансових продуктів, мати кваліфікованих менеджерів по роботі з клієнтами та проводити для них тренінги.

З метою компенсації завданої шкоди та збитків споживачам необхідно запровадити механізми їхніх звернень. Зокрема, створити в кожній фінансовій установі спеціальні відділи по роботі зі скаргами, організувати в країні єдиний центральний пункт для подання скарг, що стосуються фінансових послуг тощо.

Наступним кроком має бути проведення діагностики законодавчої, нормативної та інституційної бази для захисту споживачів та фінансової освіти.

**Висновки.** Відсутність належної координації ринку небанківських фінансових послуг з боку держави обумовлює незахищеність інтересів клієнтів фінансових установ. Виходячи з цього, органи державного регулювання та нагляду мають забезпечити для споживачів фінансових послуг: прозорість шляхом надання їм повної, простої для сприйняття, адекватної та можливої для співставлення інформації щодо вартості фінансових продуктів, їх умов та притаманних їм ризиків; можливість вибору фінансових послуг через забезпечення справедливої, вільної від примусу практики їх продажу та рекламування; право регресу через надання споживачам недорогих і швидких механізмів подання претензій та врегулювання спорів; охорону таємниці приватно-

го життя через контроль за збиранням та доступом до їхніх персональних фінансових даних.

1. Аналітичний огляд ринку ІСІ в Україні станом на II квартал 2012 року рік [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. – Режим доступу: [http://www.uaib.com.ua/files/articles/1678/20/Q2%202012\\_final.pdf](http://www.uaib.com.ua/files/articles/1678/20/Q2%202012_final.pdf). – Назва з екрану. 2. Концепція захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс]: Концепція від 03.09.2009 № 1026-р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Назва з екрану. 3. Огляд ринків фінансових послуг та підсумки діяльності небанківських фінансових установ за 2011 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: [http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/uoazk/\\_2011.pdf](http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/uoazk/_2011.pdf). – Назва з екрану. 4. Про захист прав споживачів [Електронний ресурс]: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Назва з екрану. 5. Підсумки діяльності страхових компаній за перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: [http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk\\_II\\_kv\\_2012.pdf](http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_II_kv_2012.pdf). – Назва з екрану. 6. Підсумки діяльності кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права за перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: [http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npf\\_II\\_kv\\_2012.pdf](http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npf_II_kv_2012.pdf). – Назва з екрану. 7. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: [http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/nf\\_II\\_kv\\_2012.pdf](http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/nf_II_kv_2012.pdf). – Назва з екрану. 8. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за перше півріччя 2012 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: [http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/fk\\_II\\_kv\\_2012.pdf](http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/fk_II_kv_2012.pdf). – Назва з екрану. 9. Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки [Електронний ресурс]: Стратегія від 31.10.2012 №867-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-p>. – Назва з екрану.

Надійшла до редколегії 06.11.12

УДК 336.71

В. Нечипоренко, канд. екон. наук, доц. (КНУ імені Тараса Шевченка)

## ВПЛИВ РІВНЯ ВИТРАТ НА ВЕДЕННЯ СПРАВИ НА СТРУКТУРУ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ

*Страхова компанія – це не моноліт.  
Це єдність дискретних видів діяльності.  
Із робіт Дж. Траута*

*У статті розглядається аналіз страхового портфеля (структури страхових платежів по видах страхування), рентабельність окремих страхових продуктів і всього портфеля, а також вплив на них рівня витрат на ведення справи.*

*Ключові слова: рентабельність, структура страхового портфеля, витрати на ведення справи.*

*В статье рассматривается анализ страхового портфеля (структуры страховых платежей по видам страхования), рентабельность отдельных страховых продуктов и всего портфеля, а также влияние на них уровня расходов на ведение дела.*

*Ключевые слова: рентабельность, структура страхового портфеля, расходы на ведение дела.*

*The article considers analysis of the insurance portfolio (the structure of insurance payments by type of insurance), the profitability of individual insurance products and the entire portfolio, and also how the cost of doing business impacts on them.*

*Keywords: profitability, the structure of the insurance portfolio, the cost of doing business.*

**Постановка проблеми.** Окремі поточні показники на страховому ринку України висвітлюють загрозливі тенденції, що стосуються збитковості діяльності, платоспроможності і фінансової надійності окремих вітчизняних страхових компаній.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання стратегічного управління в страхуванні, фінансової надійності, планово рентабельного розвитку і конкурентоспроможності в своїх працях досліджували вітчизняні вчені В.Д. Базилевич, О.О. Гаманкова, С.С. Осадець, Р.В. Пікус, О.М. Залетов, О.І. Барановський, В.М. Фурман, М.С. Клапків, Я.П. Шумелда, О.В. Мурашко, а також зарубіжні Р.Т. Юлдашев, О.М. Зубець, К.Е. Турбіна, Є.В. Коломін, Р.С. Каплан, Р. Кулер, Р. Холлі та інші. Однак в їх роботах здебільшого розглядаються питання макроекономічного характеру які потребують подальшого доопрацювання.

**Невирішені частини проблеми.** Можна стверджувати, щоменеджери страхових компаній потребують

прикладних інструментів (методів, алгоритмів і процедур) щодо покращення прибутковості діяльності страхових компаній.

**Метою статті** є аргументація актуальності питання та пропозиція конкретного алгоритму аналізу стану страхового портфеля страхової компанії і визначення першочергових заходів його покращення на базі поточних статистичних даних по страховому ринку.

**Виклад основного матеріалу.** Серед тенденцій 2012 року, що потребують, на нашу думку, уваги керівників вітчизняних страхових компаній, наступні. 15 листопада 2012 р. Нацкомфінпослуг анулювала ліцензії і виключила з державного реєстру 28 страхових компаній, та тимчасово зупинила ліцензії ще 4-х. Необхідність цієї міри мотивована невиконанням страховиками зобов'язань перед клієнтами і ненаданням регулятору повної і достовірної інформації [1]. Ще 4 компанії позбавлені членства в МТСБУ через заборгованість до фондів